

Natuurlijk Delfland
H.G.Th. van 't Hart
Kwartelstraat 26
2623 PG Delft

NatuurlijkDelfland@knnv.nl
www.knnv.nl/NatuurlijkDelfland
twitter: NatuurlijkDelfland
facebook: NatuurlijkDelfland
instagram: NatuurlijkDelfland

Natuurlijk Delfland

Afdeling van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging

16 november 2020

Ons kenmerk: HAR 20201116

Onderwerp: Perspectievenfase Omgevingsvisie Pijnacker-Nootdorp

Gemeenteraad en Gemeentebestuur der gemeente Pijnacker-Nootdorp
Postbus 1
2640 AA PIJNACKER

Geacht College, geachte raadsleden,

Natuurlijk Delfland staat voor waarden die slecht in geld zijn uit te drukken en daarom al snel ondersneeuwen. Het is de vraag of dat terecht is. Natuurlijk Delfland streeft ernaar dat de kwaliteit en kwantiteit van de groene leefomgeving op orde is. Dat is waarin we dagelijks verkeren en die ons welzijn in hoge mate bepaalt. Er zijn methoden ontwikkeld om die natuurwaarden en ecosysteemdiensten fictief te beprijzen en dat toont hun waarden overduidelijk. Maar het is zelfs de vraag of de huidige methode om alles in geld uit te drukken wel de juiste is. Als voorbeeld: vervuiling van de leefomgeving moet worden opgeruimd en dat geeft omzet en dat is goed voor het bruto nationaal product, de maat aller dingen. Hoe meer vervuiling hoe beter dus...

Het wordt tijd om waarde en de meting daarvan fundamenteel te heroverwegen. Dat gebeurt ook in de internationale wetenschappelijke wereld, zie bijvoorbeeld deze [lezing](#) door Mariana Mazzucato. Voor een gemeente die met handen en voeten gebonden is aan het financiële circuit van de Nederlandse overheid is dit een lastige overweging. Maar zowel op het gebied van het groene als het grijze milieu staat ons persoonlijke welbevinden op het spel.

De laatste decennia is het gebruikelijk om naar de burger te wijzen en te zeggen dat die zijn eigen verantwoordelijkheid moet nemen. De omgevingswet gaat er bijvoorbeeld vanuit dat de gemiddelde Nederlander geheel is ingewerkt in de problematiek van de gemeente en de tijd heeft om actief mee te denken en te doen met alles wat in de gemeente speelt. Dat is een illusie, want de gemiddelde Nederlander is geen partij voor de afgestudeerde sociologen, ruimtelijke orderingsdeskundigen of stadsecologen die de gemeente in dienst heeft. In plaats van samen met de burgers wordt het dus voor de gemeente toch veelal een eenrichtingscommunicatie. Natuurlijk Delfland zal haar best doen om mee te denken over de problematiek die in de gemeente speelt en daar visie over te ontwikkelen. In zijn algemeenheid zal de gemeente zelf, op eigen kracht, sturend moeten optreden.

Hierbij de inbreng van Natuurlijk Delfland voor de Omgevingsvisie P-N in de Perspectievenfase.

Ons vertrekpunt is het 3P concept (Planet, People, Profit) en we focussen op wat nodig of wenselijk is in de relaties tussen de Omgeving (Planet) en de omgevingsgebruikers ('mensen' en 'ondernemingen'). Gelet op onze doelstelling staat de aandacht voor Natuur en Milieu (kwaliteit omgeving) en wat daaraan direct of indirect invloed heeft of bijdraagt centraal, waarbij we zoeken naar verbeterkansen en noodzakelijkheden. We starten met het aangeven van het door ons voorgestane beleidskader (principes, normen en waarden, prioriteiten/ ambities) en vertalen dat vervolgens door in een aantal aandachtspunten voor de toekomst (wensen en -noodzakelijkheden).

Beleidskader omgevingsvisie

1. De Omgevingsvisie beoogt meerwaarde door een betere structuur en helderheid te bieden over wat beter kan of moet. Veranderingen behoren in samenhang te worden gezien en worden afgestemd (integratie). Mensen en ondernemingen zijn beiden verantwoordelijk voor hun omgeving (Planet) en dragen daaraan positief bij. Het recht tot benutting gaat gepaard met de onlosmakelijk plicht tot adequate instandhouding van die omgeving en ook tot de verbetering ervan. Initiatieven (en ook bestaande ondernemingsactiviteiten of gedragingen) die het voorgaande positief kunnen en willen bevestigen krijgen ruimte en mogelijkheden en die er afbreuk aan doen worden ontmoedigd of tijdig gestopt ¹.
2. Ondernemingen zijn noodzakelijk voor onze samenleving, echter uitsluitend indien het gebeurt binnen de randvoorwaarden volgens (1). Dat betekent dat bedrijven aantoonbaar aan de omgeving bijdragen en qua activiteiten (tevens lokaal) voldoende aansluiten op de behoeften, de mogelijkheden, de noodzakelijkheden en de wenselijkheden van die omgeving en van de mensen aldaar (geen vreemde eend in de bijt). Afwenteling van de lasten (hinder, kosten, uitputting, etc.) dient te worden voorkomen en deze behoren tenminste te worden gecompenseerd. Het overheersende principe is: *maatschappelijk verantwoord ondernemen – in harmonie met de omgeving- en niet: winstmaximalisatie voor de enkeling of de aandeelhouders*. Economische kansen zijn prima maar respect voor People en Planet gaat daaraan vooraf en begrenzen de benutting en de kansen. Nieuwe ondernemersinitiatieven en ook het huidige functioneren van ondernemingen moeten goed passen binnen de lokale maatschappelijke kaders en wenselijkheden (afdoende lokale integratie) en worden daaraan getoetst en gehouden. Er is ook geen recht op continuïteit indien niet (meer) aan de maatschappelijke voorwaarden en doelen wordt voldaan. Ieder heeft een opruimplicht op eigen kosten zonder afwenteling op de gemeenschap of opvolger.
3. Bovenstaand punt (1) geldt hetzelfde voor de component People als het voor de component Profit (2) behoort te gelden. De behoeften van mensen zijn divers en kennen een hiërarchie van levensnoodzakelijk naar wenselijk en prettig. We verwijzen korthedshalve naar de behoeften piramide van Maslow ², die een ranking aangeeft van minimaal noodzakelijk is naar wenselijk qua menselijke behoeften. Deze ranking is mede toepasbaar bij het prioriteren en selecteren van de meest wenselijke veranderingen volgens de Perspectieven 2050.
4. In aansluiting op het voorgaande is voor een objectieve, transparante en consistente beoordeling en -selectie van initiatieven een heldere maatschappelijke toetssteen nodig die we vooraf met elkaar moeten overeenkomen, die aansluit op de waarden en ambities en die verplicht wordt toegepast bij beoordeling en selectie van plannen en initiatieven. We doen hier een ranking voorzet (a-e) ter illustratie, die verder aangepast en verbeterd kan worden:
 - a. Kwaliteit en kwantiteit van de leefomgeving op orde. Dat is waarin we dagelijks verkeren en die ons welzijn in hoge mate bepaalt. Onze ruimte en

¹ Vergelijk: stikstofproblematiek, kolencentrales, biomassacentrales, nertsen, afvaldumping, verwaarlozing en verrommeling door bedrijven, forse licht-, geluid-, geur- en/of andere hinder, etc. We moeten af van genereus uitkopen en probleemoplossen ten koste van de gemeenschap (de vervuiler behoort niet ook nog te worden beloond voor zijn daden). Handhaven en veranderen gaat volgens het principe 'de vervuiler betaalt'. Een tijdig en effectief overheidsingrijpen i.p.v. langere tijd gedogen hoort daar onlosmakelijk bij.

² https://nl.wikipedia.org/wiki/Piramide_van_Maslow

buitengebied is de unieke kernwaarde die we moeten verbeteren en respecteren.

- b. Comfortabel, betaalbaar, aantrekkelijk en veilig wonen in het groen. Natuurlijk Delfland staat voor samenleven met de natuur.
- c. Sociale en andere voorzieningen, passend op de levensbehoeften en op het sociaal en economisch handelen lokaal en in samenhang met de regio en verder;
- d. Lokale ondernemers positioneren zich mede door afstemming op het aanbod vanuit de bewoners en/ of de regio ³
- e. Economische activiteiten die aan bovenstaande punten substantieel bijdragen worden bevorderd. Die er niet aan kunnen of willen voldoen worden ontmoedigd of gestopt ⁴.

Perspectief 2050 aandachtspunten

1. Het belangrijkste thema is Groen Pijnacker-Nootdorp.

Dat is de meest onderscheidende kernwaarde. Dat was het ook al voor een meerderheid van de inwoners en voor u (zie uw inputdocumenten daarover). Er is alle reden om dat zo te houden want het is een uniek schaars goed dat niemand kan kopiëren of produceren. De lokale ondernemingen behoren daaraan eveneens bij te dragen. Zeker ook de glastuinbouw door een groenere uitstraling en inrichting, het meer en beter groen en blauw dooraderen en het actief mee helpen bevorderen van ecologische samenhang en biodiversiteit 'buiten de kas'.

2. Wensen en noodzakelijkheden

- a. Gebieden met het kenmerk 'natuur, landschap en agrarische waarden' (NLAW) zijn tot nu toe onvoldoende ontzien. Houdt ze beter in ere en verbindt ze waar mogelijk met de grotere natuur en recreatiegebieden ⁵.
- b. De achteruitgang van het insectenbestand is dramatisch (> 75 %), de weidevogel populatie (grutto, kievit etc.) is zorgelijk. Daarnaast dringen invasieve soorten op land en in het water op. Agrarische activiteiten (in brede zin), landschapsbeheer en andere maatregelen dienen nog meer gericht te worden op ecologiebevordering en met speciale aandacht voor het ondersteunen van de biotopen van de bedreigde soorten. Motto: verbeteren i.p.v. stilstand/achteruitgang.
- c. De waterkwaliteit is *overall* gezien nog steeds zorgelijk en er is veel te verbeteren (bron: HH Delfland ⁶). De glastuinbouw voldoet nog steeds niet aan de milieunormen. Gemeente P-N heeft een eigen rol en verantwoordelijkheid en is niet alleen 'waarnemer'. Ook het oeverbeheer kan beter. Er zijn daarover afspraken met HHD maar die worden ook door HHD zelf nog niet afdoende nageleefd. De gemeente P-N kan hierin het goede voorbeeld geven door een alerter eigen maai- en oeverbeheer.
- d. De assimilatielichthinder moet substantieel worden verminderd. Daarop scoort de gemeente P-N bijzonder slecht: nog te veel wordt gedoogd en er zijn te weinig initiatieven en stappen ter verbetering. Maatschappelijk verantwoord

³ Laagwaardige arbeidsimport vanuit Oost-Europa past daar niet in en is uitsluitend winst gedreven. Het gaat om een synergetische binding met de lokale omgeving, ook t.a.v. de productiefactor arbeid.

⁴ Betreft onder meer: omgevings- en of mens onvriendelijke benutting van de productiefactoren grond en arbeid, onvoldoende duurzaamheid (te veel energie verbruik, maatschappelijke inefficiëntie) en onvoldoende circulariteit, milieuhinder in brede zin, etc.

⁵ Tuinder bouwt 'per ongeluk' in NALW-gebied voor zijn deur, NLAW-gebieden verdwijnen in glastuinbouwgebied of worden diffuus herbestemd zonder inspraak. Kennelijk is er geen goed zicht op en/of de regio ontbreekt.

⁶ <https://www.hhdelfland.nl/waterkwaliteitsrapportage-2019-2>

handelen is al langere tijd ondergeschikt aan wat extra winst voor een enkeling. Laten we het daarmee net zo mislopen zoals bij de CO₂- en stikstofuitstoot en moeten we eerst naar de rechter?

- e. Beleidsvisie 'Natuur op de Kaart' heeft nog nauwelijks concrete handen en voeten gekregen en was eigenlijk al te marginaal qua ambitie (zie onze eerdere commentaarbrief daarover), heeft geen eigen budget, noch concrete plannen, noch stevige regieverankering en probleemeigenaar noch een afdwingbare prioriteit.
- f. Historische linten bieden best nog kansen tot kwaliteitsverbetering en meer ecologische samenhang. Dat geldt ook voor de ecologische verbindingen binnen dorpskernen en tussen de kernen met het buitengebied. We moeten af van natuurversnippering en -blokkering waar dat mogelijk is (geen hink-stap-sprong-oplossingen). Ook bij de natuur is het integrerend denken hard nodig. Het gaat dus niet alleen om het benoemen en behartigen van de drie grotere clusters Balij, Biesland en Zuidpolder/Ruijven in isolatie, maar om het geheel van de gemeente in samenhang nog geschikter maken voor de natuur en ecologie, inclusief de ecoverbindingen naar buiten de gemeente.. Door multifunctioneel denken bereiken we meer.
- g. Zonnepanelen in het buitengebied zullen de natuur, ecologie en beeldkwaliteit ernstig schaden. Of en op welke bedrijfsterreinen het wel kan moet worden bezien. Maar daken (en muren) kunnen vrijwel altijd worden benut en daar is potentie. Het tijdelijk met zonnepanelen bedekken van een nog onbenut bedrijfsterrein (waaronder bij de glastuinbouw) kan nuttig zijn. Maar het werpt wel de vraag op of er voor een langere periode geen veel betere bestemming kan worden gevonden, gelet op de *overall* ruimteschaarste in onze regio. Meestal zal dat wel het geval zijn en desnoods is dat zelfs geen tuinbouw. Daar zit potentie om meer economische toegevoegde waarde binnen te halen dan toe nu toe wordt benut.
- h. Windturbines brengen volgens onderzoeken grote nadelen voor de natuur met zich. Dit naast de aantasting van beeldkwaliteit en de hinder en schade voor mensen en dier, zeker in onze drukbevolkte omgeving. Vaak leidt het tot winst voor de enkeling op kosten van de gemeenschap en dat is veelal ook de bepalende drijfveer die we aantreffen. Verder zijn tot nu toe ook EU Richtlijnen (Milieueffecten) veronachtzaamd die echter ten volle gelden ⁷
- i. Uitgaande van (wereldwijd) integraal denken en eerlijke kansen voor eenieder behoren idealiter ondernemingen hun activiteiten daar uitoefenen waar ze het beste passen bij de productiefactoren grond, kapitaal en arbeid. Dat geldt voor elke productieactiviteit, inclusief de ondersteunende energieproductie. Te veel is er nog een lokale focus met suboptimalisatie. Zoals in ons gematigd klimaat met te veel extra energie voor de massaproductie van tomaten, bloemen, orchideeën, etc. We moeten tevens veel radicaler innoveren (= opschuiven in de waardeketen) en liefst spoedig af van het 'blijven opschalen van hetzelfde' ⁸.

⁷ Het Europees Hof heeft recent bevestigd dat windmolenparken en zonneparken naar Europees recht vallen onder de SMB-richtlijn 2001/42/EU, waarin ook het VN Verdrag van Aarhus is geïncorporeerd, en derhalve een uitgebreide toetsing op milieu- en gezondheidsgevolgen vergen. Deze EU-richtlijnen dienen door de gemeenten uitgevoerd te worden, ook indien het rijk of provincie dit verwaarlozen.

Kan er een aanvullende (parallel) casus in onze omgeving ontstaan: 'Het zonder een gedegen vooronderzoek gedogen door de overheid van assimilatielichthinder via maatwerkontheffing'?

⁸ <https://greenportwestholland.nl/glastuinbouw-moet-radicaal-veranderen/>

<https://www.bpnieuws.nl/article/9055920/radicaal-innoveren-moet-maar-hoe/> Zie met name Rotmans

Onze onderscheidende kerncompetenties zijn/ moeten zijn en blijven: innovatie, expertise en ondernemerskwaliteit. Dat levert de werkelijke potentie en meerwaarde, hoogwaardige arbeid en wereldwijde kansen op. Conserveren van het bestaande, ook met energietransitie erbij, is kansloos in een open concurrerende wereldmarkt. De omgevingsvisie zou dit mede moeten aansturen via stimulansen en beperkingen.

- j. Natuur en recreatie kunnen onder voorwaarden best samengaan en elkaar ondersteunen. Maar de natuur vergt ook: voldoende rust en ruimte. Als daaraan niet kan worden voldaan dan moeten we ze afdoende gescheiden houden. Dat geldt ook voor verkeer. Ecologische verbindingen (zoals een pass-over en pass-under bij wegen) kunnen daarbij helpen. Verder moeten we vermijden dat oneigenlijk gebruik (van motor- en fietscross tot ongebreidelde hondenuitlaatservices) het veilig en nuttig gebruik van ons buitengebied frustreert. Vervang en ontmoedig het door er de activiteiten te regelen die er wel passen, geaccepteerd en gewenst zijn en gedoog niet meer zonder enig draagvlak daarvoor bij de inwoners.
- k. 'Natuurinclusief bouwen' zou meer de aandacht moeten krijgen en er zijn vele mogelijkheden daartoe. Wij verwijzen korthedshalve naar de link ⁹. Daarnaast is meer ecologische bewustwording belangrijk, opdat de eigen tuintjes niet snel of te veel verworden tot een stenen vloer met hoge schuttingen eromheen. Er zijn tal van mogelijkheden en voorbeelden tot verbetering beschikbaar.
- l. Bij de gebiedsherziening en/of bij het bouwrijp maken ervan voor bedrijven en bewoning is het belangrijk om de reeds bestaande ecologische waarden te ontzien en zorgvuldig te integreren. Nog te veel wordt er rigoreus omgeploegd en vervolgens opnieuw opgezet. Natuurwaarden die in 30 jaar of meer jaren zijn opgebouwd worden zo in een klap vernietigd en het kost dan weer 30 jr. tijd om dat tot hetzelfde niveau te herstellen ¹⁰. Tel uit je winst!
- m. Wij ondersteunen uw streven tot substantiële energie- en andere verduurzaming bij inwoners en bedrijven en de overgang tot circulariteit. Maar tevens moeten we ons er op bezinnen wat realistisch haalbaar, betaalbaar en werkelijk effectief is. Daar hoort ook aandacht voor het huidige gedrag van bedrijven en mensen bij.
Er is verkwisting door minder noodzakelijke productie en door afvaldumping (in plaats van recycling). Daarom is in uw Perspectief aandacht nodig voor gedragsverandering bij ondernemers en inwoners. We moeten onze prioriteiten en behoeften bijstellen: zoals hier stoppen van uiterst veel energie in producten steken die een luxe zijn en die vervolgens over de wereld sturen per vliegtuig! Het ver weg vertoeven is voor velen aantrekkelijker dan dichtbij (vliegvakanties, exotische producten), etc. De bio-industrie gebruikt te veel ruimte en voedsel voor vleesproductie, vervuult daarbij de omgeving en levert het vooral aan het buitenland, etc.
Zo lang we dit nog allemaal normaal blijven vinden en als overheid gedogen

daarover: 'We produceren goed maar niet de goede dingen' en: 'Het zijn niet de grootste of slimste bedrijven die overleven, maar de meest wendbare!'

⁹ <https://www.duurzaamnieuws.nl/verhef-natuurinclusief-bouwen-tot-norm/>
https://www.knnv.nl/sites/www.knnv.nl/files/users/delfland/rapportages/KNNV%20lijst%20Natuurlijk%20bouwen%20versie%202019%2002%2015_0.pdf

¹⁰ Vergelijk de kaalslag aanpak bij de Plas van Buijsen nabij een nieuwe woonwijk. Er zijn meer voorbeelden.

en of soms bevorderen, is een verandering en verbetering illusoir ^{11 12}.

Of de Omgevingsvisie werkelijk een verbetering zal opleveren moeten we nog afwachten. Er zijn al eerder grote veranderingen aangekondigd en wettelijk ingevoerd door de overheid die geen of nauwelijks positieve effecten hadden en soms zelfs bijzonder negatieve.

Wat gaat het nu opleveren? Wordt de grotere flexibiliteit vooral ingenomen door opportunisten ten koste van de omgeving en de gemeenschap? Dat zou zomaar kunnen omdat er geen eenduidig afwegingskader (een prioritaire en scherpe toetssteen) is en de verweermogelijkheden voor de omgeving (deze heeft zelf niet eens een stem) en voor de zwakkeren te onduidelijk of te beperkt zijn of niet worden verankerd. Het kernpunt is en blijft dat we met te velen op een te klein oppervlak onze te hoge ambities willen realiseren en dat met elkaar niet doen met voldoende respect voor die omgeving of voor elkaar.

Wij pretenderen met het voorgaande niet volledig of uitputtend te zijn geweest, doch hopen hiermee een zinvolle bijdrage te hebben geleverd. Graag ondersteunen wij uw streven tot een gedegen omgevingsvisie voor de gemeente P-N en zijn graag bereid nader toe te lichten.

Met vriendelijke groet,

Voorzitter
Geert van Poelgeest

Secretaris Natuurbescherming
Huub van 't Hart

¹¹ Het dragen van eigen verantwoordelijkheid zou voorop moeten staan. Dat niet getroebleerd of gefrustreerd door onvoldoende beleid, handhaving, flatteuze subsidies en prijzen of een overheid die geen regie houdt waar dit vereist is

¹² Zoals bijvoorbeeld bij de energietransitie: extreem dure auto's (Tesla) met hoge milieukorting, subsidie op energietransitie met stevige risicoloze rendementen voor de enkeling, te lage energieprijzen voor bedrijven met grote energieafname, forse belastingkorting op energieprijzen en -volumes, etc. Het wordt weliswaar vaak centraal bepaald maar we zijn decentraal erbij betrokken, merken de effecten. Wij kunnen er zelf ook wat van vinden en er beleidsmatig naar handelen. Het is al te gemakkelijk om naar hogerhand of een ander te wijzen. Dat werkt zeker niet effectief om de beoogde verduurzaming te bereiken.